Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL GIOVANNI PITRUZZELLA
prezentate la 10 martie 2022 [1]

Cauza C-22/21

SRS,
AA
împotriva
Minister for Justice and Equality

[cerere de decizie preliminară formulată de Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda)]

„Trimitere preliminară – Dreptul de liberă circulație și de liberă ședere pe teritoriul statelor membre – Destinatari – Alți membri de familie – Membru de familie care este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii Europene – Văr primar resortisant al unui stat terț care locuiește cu un cetățean al Uniunii – Dependență – Condiții – Examinare de către autoritățile naționale – Criterii – Marjă de apreciere – Limite”

I. Introducere

1. SRS s-a născut în anul 1978 și este originar din Pakistan. El locuia împreună cu familia sa în Regatul Unit din anul 1997. În anul 2013, acesta a obținut cetățenia britanică. AA, resortisant pakistanez născut în anul 1986, este vărul său primar. După ce a frecventat universitatea în Pakistan, în anul 2010, AA și-a continuat studiile în Regatul Unit. El era la acel moment titularul unei vize de studii, care a expirat la 28 decembrie 2014. Pe parcursul întregii sale șederi în Regatul Unit, AA a locuit la Londra cu SRS, precum și cu părinții acestuia și cu alți membri ai familiei acestuia, într-o locuință care ar aparține fratelui lui SRS. SRS îi plătea chirie acestui frate. La 11 februarie 2014, SRS și AA au încheiat un contract comun de închiriere pe un an cu fratele respectiv.

2. În ianuarie 2015, SRS s-a mutat în Irlanda din motive profesionale. În luna martie 2015 i s-a alăturat pe teritoriul irlandez AA, care locuiește cu el de atunci. La 24 iunie 2015, în timp ce se afla fără viză pe teritoriul irlandez, AA a solicitat autorităților irlandeze eliberarea unui permis de ședere în calitate de membru de familie al unui cetățean al Uniunii Europene, în temeiul European Communities (Free Movement of Persons) (No. 2) Regulations 2006 (Regulamentul irlandez nr. 2 din 2006 privind libera circulație a persoanelor în Comunitățile Europene) (denumit în continuare „Regulamentul irlandez din 2006”) [2], care a transpus în dreptul irlandez Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de

[1] Limba originală: franceza.

[2] S.I. nr. 656 din 2006.

modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE [3]. Articolul 7 din Regulamentul irlandez din 2006 prevedea, astfel, că „membrul de familie autorizat" al unui cetățean al Uniunii care locuiește în Irlanda de mai mult de trei luni poate solicita un permis de ședere.

3. Articolul 2 alineatul 1 din Regulamentul irlandez din 2006 definea „membrii de familie autorizați" ai unui cetățean al Uniunii ca „orice membru de familie, indiferent de cetățenia sa, care nu este un membru recunoscut al familiei cetățeanului Uniunii și care, în țara sa de origine, în țara în care are reședința obișnuită sau în cea în care avea reședința anterior (a) se află în întreținerea cetățeanului Uniunii, (b) este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii, (c) din motive grave de sănătate este necesară în mod imperativ îngrijirea sa personală de către cetățeanul Uniunii".

4. Astfel, AA nu pretindea că se încadrează în categoria membrilor de familie ai cetățeanului Uniunii care sunt menționați la articolul 2 punctul 2 din Directiva 2004/38 [4]. În schimb, AA susținea că se află în întreținerea lui SRS și că, în orice caz, este membru al gospodăriei lui SRS.

5. Or, în temeiul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38, „[f]ără a aduce atingere vreunui drept individual de liberă circulație și ședere pe care persoanele în cauză îl pot avea în nume propriu, statul membru gazdă facilitează, în conformitate cu legislația sa internă, intrarea și șederea următoarelor persoane: orice alți membri de familie, indiferent de cetățenia lor, care nu se încadrează în definiția de la articolul 2 punctul 2 și care, în țara din care au venit, se află în întreținerea sau sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii care beneficiază de dreptul de ședere cu titlu principal sau dacă, din motive grave de sănătate, este necesară în mod imperativ îngrijirea personală a membrului familiei de către cetățeanul Uniunii".

6. La 21 decembrie 2015, Minister for Justice and Equality (ministrul justiției și egalității, Irlanda) a respins cererea formulată de AA, considerând în esență că AA nu prezentase probe suficiente că se afla în întreținerea lui SRS sau că era membru al gospodăriei sale. Ministrul a considerat printre altele că perioada de coabitare efectivă în Regatul Unit a lui SRS și a lui AA, de la dobândirea de către SRS a statutului de cetățean al Uniunii, era mai mică de doi ani, că părinții, fratele și sora lui SRS locuiau la aceeași adresă în Londra și că, chiar dacă se dovedise că AA locuia la adresa respectivă, acest fapt nu era suficient pentru a se considera că era membru al gospodăriei lui SRS. În ceea ce privește dependența financiară a lui AA față de SRS, aceasta nu era, în opinia sa, suficient documentată.

7. După ce au furnizat probe suplimentare, SRS și AA au solicitat reexaminarea deciziei ministrului justiției și egalității. La 21 decembrie 2016, acesta din urmă a confirmat decizia sa din 21 decembrie 2015 pentru aceleași motive și a considerat că, deși aveau reședința la aceeași adresă în Regatul Unit, nu s-a stabilit că SRS era efectiv „capul de familie" atunci când AA locuia împreună cu el la Londra, astfel cum ar impune articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38.

[3] JO 2004, L 158, p. 77, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56.

[4] În sensul acestei dispoziții, trebuie considerați „membri de familie" ai unui cetățean al Uniunii soțul sau partenerul înregistrat al cetățeanului Uniunii, descendenții direcți în vârstă de până la 21 de ani sau aflați în întreținerea cetățeanului Uniunii, precum și cei ai soțului sau ai partenerului înregistrat al acestuia și, în sfârșit, ascendenții direcți ai cetățeanului Uniunii care se află în întreținerea sa, precum și cei ai soțului sau ai partenerului înregistrat. Acești membri de familie sunt cei denumiți „recunoscuți" în sensul reglementării irlandeze.

8. AA și SRS au introdus o acțiune în anulare împotriva acestei decizii la High Court (Înalta Curte, Irlanda). SRS a detaliat din nou în fața acestei instanțe sprijinul financiar acordat vărului său primar cu ocazia coabitării lor la Londra și a afirmat că este singura persoană din gospodăria sa activă din punct de vedere profesional, având în vedere vârsta înaintată a părinților săi și șederea prelungită a fratelui său în Pakistan. Prin hotărârea din 25 iulie 2018, High Court (Înalta Curte) a respins acțiunea introdusă de SRS și de AA pentru motivul că AA nu putea fi considerat nici ca aflându-se în întreținerea lui SRS, nici ca membru al unei gospodării al cărei cap de familie ar fi SRS, recunoscând totodată că era vorba despre o noțiune puțin clară și care nu este definită nicăieri.

9. AA și SRS au declarat apel la Court of Appeal (Curtea de Apel, Irlanda), susținând că prima instanță a reținut o interpretare prea restrictivă a noțiunii de „membru de familie care este membru al gospodăriei" unui cetățean al Uniunii. În hotărârea din 19 decembrie 2019, subliniind totodată din nou dificultățile de interpretare a acestei noțiuni, Court of Appeal (Curtea de Apel) a statuat totuși că simpla coabitare la aceeași adresă nu putea fi considerată suficientă pentru a stabili că AA și SRS făceau parte din aceeași gospodărie, al cărei cap de familie era SRS. Instanța menționată a arătat că, pentru ca un membru de familie să fie considerat ca fiind membru al gospodăriei unui cetățean al Uniunii, acesta trebuie să facă parte integrantă din celula familială și să rămână parte din ea într-un viitor previzibil sau previzibil în mod rezonabil. În plus, acesta nu trebuie să coabiteze cu cetățeanul Uniunii din simple motive de convenienţă, ci și din motive de legătură afectivă și socială.

10. Întrucât nu au obținut totuși câștig de cauză, AA și SRS au decis să sesizeze instanța de trimitere cu o ultimă cale de atac, care a fost autorizată la 20 iulie 2020, tocmai cu privire la problema definirii noțiunii de „membru de familie care este membru al gospodăriei" unui cetățean al Uniunii și cu privire la aspectul dacă acestui cetățean al Uniunii trebuie să i se impună să fie efectiv capul de familie al acestei gospodării [5].

11. Cu privire la condiția de a fi membru al gospodăriei al cărei cap de familie ar fi cetățeanul Uniunii, ministrul justiției și egalității susține în continuare că simpla coabitare a membrului de familie, eventual însoțită de un sprijin financiar furnizat de cetățeanul Uniunii, nu este suficientă pentru a considera că acest membru astfel găzduit și ajutat este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii. Ministrul amintește că șederea lui AA pe teritoriul Uniunii era limitată la studii și că contractul de închiriere încheiat cu fratele lui SRS pentru ocuparea locuinței acestuia era de asemenea limitat. Prin urmare, nu ar exista niciun indiciu susceptibil să sugereze că conviețuirea trebuia să dureze dincolo de studiile lui AA. În plus, articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 ar trebui interpretat ținând seama de efectul unei eventuale decizii de refuz de acordare a unui permis de ședere asupra exercitării efective a libertății de circulație de care beneficiază cetățeanul Uniunii. Or, s-a stabilit că SRS s-a deplasat în Irlanda fără AA. Ar trebui de asemenea asigurată o anumită coerență interpretativă, astfel încât, interpretând articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2004/38, să nu se poată ajunge la o situație în cele din urmă mai favorabilă a membrilor de familie vizați de această dispoziție – care sunt totuși, în principiu, mai puțin protejați prin această directivă – în raport cu cea a membrilor familiei nucleare avuți în vedere la articolul 2 alineatul (2) din directiva menționată.

[5] Problema dacă AA trebuie considerat ca fiind „în întreținere" în sensul primei ipoteze de la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 nu face parte din dezbaterile în fața instanței de trimitere (a se vedea punctul 21 din cererea de decizie preliminară).

12. La rândul lor, AA și SRS susțin că versiunile lingvistice ale articolului 3 alineatul (2) din Directiva 2004/38 diferă și că versiunea în limba engleză ar conține o condiție suplimentară legată de calitatea de „cap" de familie care nu ar fi prezentă în majoritatea celorlalte versiuni lingvistice. Pe de altă parte, aceștia invocă în continuare o apropiere construită de la cea mai fragedă vârstă a lor, când ambii locuiau încă în Pakistan, și evocă strânse legături familiale care ar trebui să fie suficiente pentru ca AA să fie recunoscut drept „membru al familiei" lui SRS în sensul acestei dispoziții, fără a fi necesar, în plus, să se stabilească faptul că SRS este capul de familie.

13. La rândul său, instanța de trimitere are îndoieli că este posibil să se rețină o definiție universală a noțiunii de „membru de familie care este membru al gospodăriei" unui cetățean al Uniunii. Aceasta recunoaște că utilizarea noțiunii de „cap de familie" permite să se distingă situațiile de simplă coabitare, de exemplu, de cele mai apropiate de o viață de familie, dar admite, în același timp, că este vorba despre o noțiune greu de definit. În plus, nu toate versiunile lingvistice ale articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 par să conțină o astfel de referire. Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema sensului care trebuie dat acestei noțiuni într-un context în care situația membrilor de familie menționați la articolul 2 punctul 2 din Directiva 2004/38 trebuie de asemenea să fie luată în considerare. În sfârșit, aceasta menționează obiectivul urmărit de Directiva 2004/38 și ridică problema modului în care acest obiectiv ar putea veni să clarifice în mod util interpretarea articolului 3 alineatul (2) din această directivă. În plus, în ipoteza în care nu ar fi posibilă o definiție universală, instanța de trimitere propune o serie de criterii pe care s-ar putea întemeia instanțele naționale pentru a ajunge la o interpretare uniformă a noțiunii menționate. Printre aceste criterii figurează în special durata gospodăriei, precum și finalitatea acesteia. Instanța menționată consideră, în orice caz, că se impune o clarificare la nivelul Uniunii.

14. În aceste condiții, Supreme Court (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și, prin decizia de trimitere primită la grefa Curții la 14 ianuarie 2021, să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Noțiunea de «membru al gospodăriei unui cetățean al Uniunii», astfel cum este utilizată la articolul 3 din Directiva [2004/38], poate fi definită astfel încât să aibă o aplicabilitate universală în întreaga Uniune și, în caz afirmativ, care este această definiție?

2) În cazul în care acest termen nu poate fi definit, potrivit căror criterii trebuie să analizele judecătorii probele astfel încât instanțele naționale să poată decide în conformitate cu o anumită listă de factori cine are sau nu are calitatea de membru al gospodăriei unui cetățean al Uniunii în scopul liberei circulații?"

15. SRS și AA, ministrul justiției și egalității, guvernele ceh, danez, neerlandez și norvegian, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise în fața Curții.

II. Analiză

A. Observații introductive

16. Înainte de a trece la examinarea celor două întrebări preliminare adresate Curții, trebuie să precizăm două aspecte cu privire la litigiul principal.

17. În primul rând, subliniem că cetățeanul Uniunii care dorește să continue o anumită conviețuire cu vărul său primar este cetățean britanic. Întrucât faptele au avut loc înainte de retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană, instanța de trimitere va trebui, după pronunțarea hotărârii preliminare a Curții, să aprecieze legalitatea deciziei ministrului justiției și egalității și să verifice compatibilitatea cu dreptul Uniunii a aprecierilor efectuate în această decizie pentru a concluziona că AA nu era, la momentul intrării sale pe teritoriul irlandez în anul 2015, membru al gospodăriei lui SRS în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38. Astfel, AA va trebui considerat ca făcând parte dintre „persoanel[e] care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) literele (a) și (b) din Directiva [2004/38], care au solicitat facilitarea intrării și șederii înainte de încheierea perioadei de tranziție” [6]. În acest caz, dacă autoritățile irlandeze ar decide să faciliteze retroactiv șederea lui AA în perioada 2015-2020, amintim că acesta din urmă și-ar păstra dreptul de ședere, chiar și după expirarea perioadei de tranziție, în temeiul articolului 10 alineatul (3) din Acordul de retragere [7].

18. În al doilea rând, reclamanții din litigiul principal au susținut că, la aprecierea situației individuale a lui AA în raport cu articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38, autoritățile naționale nu ar fi luat în considerare cu bună știință perioada de coabitare a lui SRS și AA intervenită înainte de dobândirea cetățeniei Uniunii de către SRS. Aceste părți deduc astfel că, la examinarea cererilor de acordare a dreptului de ședere formulate de membrii lor de familie, interpretați în sens larg, în temeiul Directivei 2004/38, cetățenii naturalizați ai Uniunii s-ar afla într-o poziție mai puțin favorabilă în raport cu cea a persoanelor care s-au născut cetățeni ai Uniunii. La rândul său, pârâtul susține că în fața instanțelor naționale implicate în cadrul contestării deciziei din 21 decembrie 2015 nu a fost invocat niciun motiv referitor la aspectul coabitării anterioare și al stabilirii momentului de început al acestei coabitări. După cum a arătat Comisia, această opoziție între părțile din litigiul principal ridică problema dacă viața de familie care s-a desfășurat înainte de dobândirea cetățeniei Uniunii poate sau trebuie să fie luată în considerare. Totuși, trebuie să se constate că Curtea nu este sesizată cu această problemă, oricât de interesantă ar fi ea [8]. Considerațiile care urmează vor privi, așadar, exclusiv cele două întrebări preliminare adresate Curții, fără să poată fi interpretate ca o confirmare sau ca o infirmare a practicii decizionale naționale menționate, potrivit căreia viața de familie a cetățeanului Uniunii și a membrului familiei sale, în sens larg, care solicită un permis de ședere este luată în considerare numai începând cu dobândirea statutului de cetățean al Uniunii.

B. Cu privire la întrebările preliminare

19. Prin intermediul celor două întrebări preliminare adresate Curții, care, în opinia noastră, trebuie examinate împreună, instanța de trimitere solicită Curții în esență să precizeze dacă noțiunea de „orice alți membri de familie […] care […] sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii care beneficiază de dreptul de ședere cu titlu principal” în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 poate fi definită astfel încât să aibă o

[6] Articolul 10 alineatul (3) din Acordul privind retragerea Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord din Uniunea Europeană și din Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (JO 2019, C 384 I, p. 1, denumit în continuare „Acordul de retragere”).

[7] Coroborat cu articolul 10 alineatul (2) din acest acord.

[8] Pârâtul din litigiul principal contestă chiar faptul că ar fi vorba despre un motiv de refuz al cererii de către ministru (a se vedea punctul 44 din observațiile pârâtului din litigiul principal). Din motive de exhaustivitate, trebuie totuși menționat că rezumatul motivelor deciziei de refuz opuse lui AA care figurează la punctul 6 din cererea de decizie preliminară conține, la punctul 2, o trimitere la norma națională potrivit căreia „modul de viață al cetățeanului Uniunii trebuie evaluat de la momentul la care acesta a devenit cetățean al Uniunii, indiferent de locul în care s-a produs acest fapt”.

„aplicabilitate universală” și, în cazul unui răspuns negativ, să îi indice criteriile care permit să se stabilească dacă un membru de familie trebuie considerat ca fiind un „membru al gospodăriei” cetățeanului Uniunii în sensul acestei dispoziții.

1. Imposibilitatea unei definiții universale a membrului de familie care este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii

20. În ceea ce privește o eventuală definiție universal aplicabilă a noțiunii de „membri de familie […] care […] sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii”, pe lângă faptul că, de altfel, ceea ce este considerat universal se poate dovedi rapid cu totul relativ, o astfel de definiție nu ni se pare nici posibilă, nici de dorit. Modul de redactare a articolului 3 alineatul (2) primul paragraf din Directiva 2004/38 este mult mai deschis – pentru a nu spune imprecis – decât cel al articolului 2 din această directivă, care, la alineatul (2), definește membrii familiei „nucleare” a cetățeanului Uniunii. Această lipsă de precizie se explică prin faptul că membrii de familie menționați la articolul 3 alineatul (2) din Directiva 2004/38 constituie o categorie reziduală de membri de familie, pentru care intrarea și ședera trebuie doar să fie facilitate de statele membre. Întrucât obligațiile care revin statelor membre în raport cu acești membri de familie au o intensitate mai redusă decât pentru membrii familiei nucleare[9], definiția acestei prime categorii de membri de familie nu trebuie să fie la fel de precisă precum cea prevăzută pentru cea de a doua categorie. O asemenea constatare este valabilă, în opinia noastră, pentru toate ipotezele vizate la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38. Această lacună lăsată în cadrul noțiunii de „membru de familie care este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii” poate fi pozitivă, întrucât permite o anumită suplețe în definirea ei. Încercarea de a da o definiție universală unui concept atât de fluid, atât din punct de vedere sociologic, cât și din punct de vedere cultural, cum este acela de „membri de familie […] care […] sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii”, ar putea nu numai să se dovedească periculoasă, ci și să contravină, astfel cum a arătat pârâtul din litigiul principal, obiectivului urmărit de Directiva 2004/38, având în vedere imposibilitatea de a cuprinde întreaga realitate multidimensională și proteiformă a diferitor variante a ceea ce poate însemna viața de familie în sens larg.

21. Noțiunea de membru de familie care este membru al gospodăriei unui cetățean al Uniunii nu poate, așadar, în opinia noastră, să primească o definiție universală.

22. Unele părți care au participat la procedura scrisă în fața Curții au interpretat prima întrebare preliminară în sensul că instanța de trimitere ar urmări să se stabilească dacă noțiunea de „membru de familie care este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii” este o noțiune autonomă de drept al Uniunii. Nu în acest fel înțelegem prima întrebare preliminară, al cărei mod de redactare este, pe de altă parte, destul de clar. În plus, dacă ar trebui interpretată așa cum sugerează părțile respective, această primă întrebare s-ar dovedi mai delicată decât ar părea la prima vedere, chiar dacă un răspuns la aceasta nu ni se pare necesar pentru a ajuta instanța de trimitere să soluționeze litigiul pendinte în fața sa.

[9] A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 5 septembrie 2012, Rahman și alții (C-83/11, denumită în continuare „Hotărârea Rahman și alții”, EU:C:2012:519, punctele 18, 19 și 21).

23. Ne vom limita, așadar, să amintim că reiese dintr-o jurisprudență iterativă a Curții că „din cerințele aplicării uniforme a dreptului Uniunii, precum și ale principiului egalității rezultă că termenii unei dispoziții de drept al Uniunii care nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre pentru a stabili sensul și domeniul său de aplicare trebuie în mod normal să primească, în întreaga Uniune, o interpretare autonomă și uniformă”[10].

24. Regatul Danemarcei arată, în observațiile sale scrise, că articolul 3 alineatul (2) primul paragraf din Directiva 2004/38 cuprinde o trimitere expresă la legislațiile naționale și că, pe de altă parte, Curtea a recunoscut deja statelor membre o marjă largă de apreciere atunci când acestea trebuie să aprecieze dacă o situație individuală supusă examinării lor intră sub incidența vreuneia dintre situațiile prevăzute de această dispoziție[11]. Comisia susține poziția opusă, arătând că trimiterea la legislațiile naționale cuprinsă la acest articol 3 alineatul (2) ar privi numai condițiile în care un stat membru trebuie să faciliteze intrarea și șederea persoanelor care fac parte din domeniul de aplicare al acestei dispoziții, iar nu însăși definiția acestor persoane.

25. Situația din perspectiva jurisprudenței Curții consacrate acestei dispoziții apare divergentă, având în vedere în special spațiul considerabil pe care această dispoziție îl lasă aprecierii statelor membre, spațiu cu privire la care vom reveni ulterior[12]. Astfel, o dificultate apare în mod vădit la lectura Hotărârii Rahman și alții, în care Curtea a statuat că, „[î]n cadrul acestei examinări a situației personale a solicitantului [unui permis de ședere întemeiat pe articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2004/38], autoritatea competentă trebuie să țină seama de diverși factori care pot fi pertinenți, după caz, precum nivelul de dependență economică sau fizică și gradul de rudenie al membrului de familie în raport cu cetățeanul Uniunii pe care dorește să îl însoțească sau căruia dorește să i se alăture”[13]. Curtea continuă adăugând că, „[a]vând în vedere atât *inexistența unor norme mai precise* în Directiva 2004/38, cât și *folosirea termenilor «în conformitate cu legislația sa internă»* în cadrul articolului 3 alineatul (2) din aceasta, trebuie să se constate că fiecare stat membru dispune de o *largă marjă de apreciere* în ceea ce privește *alegerea factorilor* care trebuie luați în considerare. Statul membru gazdă trebuie să se asigure însă că legislația sa prevede criterii care sunt conforme cu sensul uzual al termenului «facilitează», *precum și cu cel al termenilor referitori la dependență folosiți în cadrul articolului 3 alineatul (2) menționat* și care nu lipsesc această dispoziție de efectul său util”[14].

26. Considerațiile care precedă se deosebesc în mod evident, de exemplu, de afirmațiile cuprinse în Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) referitoare la articolul 2 punctul 2 litera (c) din Directiva 2004/38, potrivit cărora această dispoziție „nu face nicio trimitere expresă la dreptul statelor membre”[15], deschizând astfel calea unei interpretări uniforme a noțiunii

[10] A se vedea Hotărârea din 21 decembrie 2011, Ziolkowski și Szeja (C-424/10 și C-425/10, EU:C:2011:866, punctul 32 și jurisprudența citată). A se vedea în același sens Hotărârea din 26 martie 2019, SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) [C-129/18, denumită în continuare „Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană)”, EU:C:2019:248, punctul 50].

[11] Regatul Danemarcei își întemeiază, printre altele, aprecierea pe jurisprudența rezultată din Hotărârile Rahman și alții și SM (Copil plasat sub kafalah algeriană).

[12] Am avut deja ocazia de a sublinia acest spațiu larg lăsat aprecierii statelor membre: a se vedea Concluziile noastre prezentate în cauza Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Reîntregirea familiei – Sora unui refugiat) (C-519/18, EU:C:2019:681, punctele 57-62). A se vedea, în plus, punctul 31 din prezentele concluzii.

[13] Hotărârea Rahman și alții (punctul 23). Este util să amintim că, în această cauză, Curtea era invitată să precizeze interpretarea articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) prima ipoteză din Directiva 2004/38 și că nu se menționează faptul că ar fi vorba despre o noțiune autonomă de drept al Uniunii. *A contrario*, într-un alt context, însă tot cu privire la noțiunea de a se afla „în întreținere”, a se vedea Hotărârea din 12 decembrie 2019, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Reîntregirea familiei – Sora unui refugiat) (C-519/18, EU:C:2019:1070, punctele 44 și 45).

[14] Hotărârea Rahman și alții (punctul 24). Sublinierea noastră.

[15] Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 50).

autonome de drept al Uniunii pe care o include[16]. Este însă de asemenea adevărat că această hotărâre a reiterat numai parțial punctul 24 din Hotărârea Rahman și alții, omițând să reia mențiunea privind termenii referitori la dependență[17].

27. În orice caz, astfel cum am precizat mai sus, problema dacă noțiunea de „membri de familie […] care […] sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii" în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 este o noțiune autonomă de drept al Uniunii nu ni se pare a fi cea ridicată de instanța de trimitere și nici nu considerăm că este decisivă în vederea răspunsului pe care Curtea va trebui să îl dea la cea de a doua întrebare care îi este adresată[18]. Astfel, în special în Hotărârile sale Rahman și alții și SM (Copil plasat sub kafalah algeriană), Curtea, fără a adopta o poziție cu privire la problema dacă noțiunile cuprinse la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 erau noțiuni autonome de drept al Uniunii, a putut asista în mod util instanțele naționale care o sesizaseră, clarificând sensul *uzual* al dispozițiilor a căror interpretare fusese solicitată.

2. Membrul care este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii ca a treia ipoteză de dependență prevăzută la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38

28. Ca urmare a constatării imposibilității unei definiții universale și chiar presupunând că nu este vorba despre o noțiune autonomă de drept al Uniunii, Curtea nu este totuși scutită de obligația de a asista instanța de trimitere și de a clarifica ce trebuie să se înțeleagă prin „membri de familie […] care […] sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii" în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38. Pentru aceasta, trebuie să revenim într-un mod mai general asupra sistemului instituit prin această directivă.

a) Întinderea obligației care revine statelor membre potrivit articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38

29. Directiva 2004/38 „urmărește să faciliteze exercitarea dreptului fundamental și individual de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, care este conferit în mod direct cetățenilor Uniunii prin articolul 21 alineatul (1) TFUE, și […] are printre altele ca obiect să consolideze acest drept […] Având în vedere aceste obiective, dispozițiile Directivei 2004/38 […] trebuie interpretate în sens larg"[19]. Acest sistem, care urmărește de asemenea să faciliteze reîntregirea familiei între cetățeanul Uniunii și membrii familiei sale, se întemeiază, astfel cum am arătat mai sus, pe o dihotomie fundamentală.

16 A se vedea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 50 și următoarele).

17 Este de asemenea interesant de observat că, în considerațiile consacrate, în Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană), articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38, Curtea s-a abținut să precizeze în ce ipoteză prevăzută de dispoziția menționată se putea încadra situația din litigiul principal (a se vedea în special punctele 58 și 59 din această hotărâre).

18 Astfel, ar putea fi susținută de asemenea o cale intermediară, care constă în a recunoaște caracterul autonom al noțiunii în discuție, în același timp continuând să fie recunoscută – ceea ce pare inevitabil, având în vedere natura articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 – o marjă largă de apreciere statelor membre în momentul stabilirii cerințelor specifice pentru ca criteriul de eligibilitate enunțat în mod general de dispoziția în discuție să fie considerat îndeplinit.

19 Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 53 și jurisprudența citată). Hotărârea din 12 decembrie 2019, Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal (Reîntregirea familiei – Sora unui refugiat) (C-519/18, EU:C:2019:1070, punctul 49), pare, la rândul său, să pună accentul pe obiectivul care vizează „să asigure sau să favorizeze, în statul membru gazdă, reîntregirea familiei pentru resortisanții altor state membre sau ai unor țări terțe care au reședința legală în statul membru respectiv". Cu privire la limitele interpretării largi a Directivei 2004/38, a se vedea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 55).

30. Membrilor de familie din primul cerc, definiți la articolul 2 punctul 2 din Directiva 2004/38, li se recunoaște în mod automat un drept de intrare și de ședere în statul membru gazdă al cetățeanului Uniunii. Intrarea și ședederea „altor" membri de familie – cei menționați la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf din Directiva 2004/38 – trebuie doar să fie facilitate de acest stat membru [20].

31. Din această simplă obligație de a „facilita" intrarea și ședederea acestor „alți" membri de familie rezultă că Directiva 2004/38 nu obligă, așadar, statele membre să admită orice cerere de intrare sau de ședere formulată de persoane care demonstrează că sunt membri de familie în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf din directiva menționată [21]. O astfel de interpretare este, pe de altă parte, susținută de considerentul (6) al Directivei 2004/38 [22], din care reiese că obiectivul acestei dispoziții constă în menținerea unității familiei în sens larg [23]. Curtea a precizat obligațiile care revin statelor membre gazdă atunci când examinează o cerere de intrare sau de ședere întemeiată pe articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38. Deși nu există o obligație de a recunoaște un drept de intrare sau de ședere membrilor familiei extinse, „nu este mai puțin adevărat […] că [articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38] stabilește în sarcina statelor membre o obligație de a conferi un anumit avantaj cererilor formulate de persoane care se află într-o relație de *dependență specială* față de un cetățean al Uniunii, în raport cu cererile de intrare și de ședere ale altor resortisanți ai unor state terțe" [24]. Acest avantaj constă în esență în obligația statelor membre de a „prev[edea] posibilitatea […] [de a] obțin[e] o decizie referitoare la cererea lor care să fie bazată pe o examinare amănunțită a situației lor personale și care, în caz de refuz, să fie motivată" [25]. Curtea arată că statele membre sunt obligate să „țină seama de diverși factori care pot fi pertinenți, după caz, precum nivelul de dependență economică sau fizică și gradul de rudenie al membrului de familie în raport cu cetățeanul Uniunii" [26]. În rest, lipsa de precizie a Directivei 2004/38 coroborată cu trimiterea la legislația națională conduce la constatarea existenței unei „larg[i] marj[e] de apreciere" [27] în ceea ce privește alegerea factorilor care trebuie luați în considerare. Această marjă largă de apreciere trebuie totuși să fie exercitată cu o dublă limită: respectarea sensului uzual al termenului „facilitează" și al termenilor referitori la dependență cuprinși la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38, pe de o parte, și menținerea efectului util al acestei dispoziții, pe de altă parte [28]. În exercitarea acestei marje de apreciere, statele membre pot să prevadă printre altele „în cadrul legislațiilor lor cerințe specifice cu privire la caracterul și la durata dependenței, și aceasta în special pentru a se asigura că respectiva situație de dependență este reală

20 A se vedea Hotărârea Rahman și alții (punctul 19).

21 A se vedea Hotărârea Rahman și alții (punctul 18).

22 Potrivit căruia, „[î]n scopul menținerii unității familiei în sens larg și fără a aduce atingere interzicerii discriminării pe criteriul cetățeniei, situația persoanelor care nu sunt incluse în definiția membrilor de familie în conformitate cu prezenta directivă și care, prin urmare, nu se bucură automat de dreptul de intrare și ședere în statul membru gazdă ar trebui să fie examinată de statul membru gazdă pe baza propriei legislații interne, pentru a decide dacă se poate acorda intrarea și ședederea unor asemenea persoane, luând în considerare relația lor cu cetățeanul Uniunii sau orice alte împrejurări, precum dependența lor financiară sau fizică de cetățeanul Uniunii".

23 A se vedea Hotărârea Rahman și alții (punctul 32). A se vedea de asemenea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 60).

24 Hotărârea Rahman și alții (punctul 21). Sublinierea noastră. A se vedea de asemenea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 61).

25 Hotărârea Rahman și alții (punctul 22). A se vedea de asemenea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 62). Acest lucru reieșea deja din articolul 3 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 2004/38.

26 Hotărârea Rahman și alții (punctul 23). Curtea va preciza în continuare că situația de dependență, constituită de existența unor legături de familie strânse și stabile ca urmare a unor împrejurări de fapt specifice, precum o dependență economică, apartenența la gospodărie sau motive grave de sănătate, trebuie să existe, în țara din care a venit membrul de familie în cauză, la momentul la care acesta solicită să se alăture cetățeanului Uniunii în a cărui întreținere se află [a se vedea Hotărârea Rahman și alții (punctele 32 și 33)].

27 Hotărârea Rahman și alții (punctul 24). A se vedea de asemenea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 63).

28 Hotărârea Rahman și alții (punctul 24). A se vedea de asemenea Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 63).

și stabilă și nu a fost provocată exclusiv în scopul de a obține intrarea și șederea pe teritoriul statului membru gazdă”[29]. În sfârșit, această marjă de apreciere trebuie exercitată „în lumina și cu respectarea dispozițiilor Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”[30].

32. Deși întinderea obligațiilor care revin statelor membre potrivit articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 a fost, astfel, precizată de Curte, trebuie să se constate că noțiunea însăși de „membru al gospodăriei familiei unui cetățean al Uniunii” în sensul acestei dispoziții nu a dat încă ocazia unei interpretări.

b) O interpretare literală completată în mod necesar cu o analiză contextuală și teleologică

33. Instanța de trimitere a subliniat că una dintre dificultățile ridicate de acest articol 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 ține de divergențele dintre diferitele versiuni lingvistice disponibile. În special, versiunea în limba engleză („members of the household of the Union citizen”) sugerează, ca și versiunea în limba franceză, că cetățeanul Uniunii și celălalt membru de familie fac parte, *a minima*, din aceeași gospodărie. Acest element ar fi condus autoritățile irlandeze să interpreteze această condiție în sensul că cetățeanul Uniunii trebuie să fie *capul de familie* al gospodăriei căreia îi aparține și celălalt membru. În schimb, de exemplu, versiunea italiană („convive”) pare să se limiteze la o simplă conviețuire[31]. Reiese, așadar, dintr-o comparație rapidă și neexhaustivă a anumitor versiuni lingvistice că nu toate conțin această cerință consolidată referitoare la partajarea „gospodăriei” cetățeanului Uniunii, întrucât unele dintre acestea par să se limiteze la a impune o simplă coabitare.

34. Deși există în mod vădit neconcordanțe între versiunile lingvistice, considerăm deja că condiția prevăzută la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 nu poate fi interpretată, astfel cum procedează autoritățile irlandeze, în sensul că cetățeanul Uniunii în cauză trebuie să fie în mod necesar cap de familie. Pe lângă faptul că această funcție de „cap de familie” ni se pare a întrupa o ierarhie familială în mod deosebit veche și depășită în totalitate, întrucât ea este în general atributul bărbatului, înțeles ca epicentru inamovibil al unui model conjugal și familial patriarhal[32], a-i impune celuilalt membru de familie să fie membru al

[29] Hotărârea Rahman și alții (punctul 38).

[30] Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 64). Din acest motiv, autoritățile naționale care trebuie să se pronunțe cu privire la o cerere de intrare sau de ședere prezentată de un „alt membru de familie” în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 vor fi ghidate puțin mai mult de Curte, care așteaptă de la ele, în special într-o situație în care este în cauză articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale, ca acestea „să efectueze o apreciere echilibrată și rezonabilă a tuturor împrejurărilor actuale și pertinente ale speței, ținând seama de toate interesele implicate și în special de interesul superior al copilului în cauză” [Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 68)]. Curtea va preciza în continuare criteriile care trebuie apreciate, precum și evaluarea riscurilor care trebuie efectuată. Marja de apreciere a statelor membre va fi redusă la minimum în cazul în care Curtea va concluziona că, dacă, la finalul unei astfel de analize, reiese că este necesar ca membrii familiei în cauză, incluzând, așadar, un copil, să aibă o viață de familie efectivă și că respectivul copil depinde de tutorii săi, cetățeni ai Uniunii, atunci „cerințele legate de dreptul fundamental la respectarea vieții de familie coroborate cu obligația de a ține seama de interesul superior al copilului *impun în principiu* acordarea unui drept de intrare și de ședere respectivului copil în calitate de alt membru de familie al unor cetățeni ai Uniunii, în sensul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2004/38” [Hotărârea SM (Copil plasat sub kafalah algeriană) (punctul 71). Sublinierea noastră.]

[31] Aceasta pare să fie și situația versiunilor în limba spaniolă („viva con el ciudadano”), germană („oder mit ihm im Herkunftsland in häuslicher Gemeinschaft gelebt hat”), neerlandeză („inwonen”) sau portugheză („com este viva em comunhão de habitacão”).

[32] A se vedea, de exemplu, cu privire la utilizarea noțiunii de „cap de familie” în statistici și cu privire la dificultățile ridicate de o astfel de noțiune, De Saint Pol, T., Deney, A., și Monso, O., „Ménage et chef de ménage: deux notions bien ancrées”, în *Travail, genre et sociétés*, 2004, vol. 1, nr. 11, p. 63-78.

gospodăriei cetățeanului Uniunii căreia acesta din urmă i-ar fi, în plus, cap de familie înseamnă a adăuga o condiție suplimentară care nu este prevăzută de directivă, nici măcar, în opinia noastră, în versiunea în limba engleză a acesteia [33].

35. Pe de altă parte, amintim că reiese dintr-o jurisprudență bine cunoscută a Curții că formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unei dispoziții de drept al Uniunii nu poate constitui singurul temei pentru interpretarea acestei dispoziții și nici nu se poate atribui respectivei formulări un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. Astfel, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor existente în toate limbile Uniunii. În caz de divergență între diferitele versiuni lingvistice ale unui text din dreptul Uniunii, dispoziția în cauză trebuie interpretată în raport cu contextul și cu obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție [34].

36. În acest stadiu al analizei, rezultă, în orice caz, din textul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 că membrul de familie care este membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii poate fi definit cel puțin prin negație: în mod evident, nu este un membru al familiei din primul cerc, în sensul articolului 2 punctul 2 din Directiva 2004/38; în plus, el nu se află în întreținere doar din punct de vedere material (condiție legată de dependența materială și financiară), nici nu este afectat de o stare gravă de sănătate (condiție legată de dependența fizică) și nici nu este partenerul stabil neînregistrat al cetățeanului menționat. În plus, această analiză literală ne arată că trăsătura comună a celor trei ipoteze prevăzute la articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 este reprezentată de existența unei forme de dependență [35], indiferent dacă este materială („în întreținere") sau fizică („din motive grave de sănătate"). Membrul care „este membru al gospodăriei" cetățeanului Uniunii se află, așadar, într-o situație de „dependență specială" [36] față de acesta, fapt confirmat de analiza jurisprudenței Curții [37], însă o dependență care nu ar fi, așadar, nici pur materială, nici doar umanitară și care trebuie încă definită.

37. În sens uzual, care este acela care trebuie căutat, așa cum impune jurisprudența [38], o gospodărie desemnează în mod obișnuit un cuplu care trăiește în comun și care constituie o comunitate domestică. Din punct de vedere etimologic, termenul de „gospodărie" în limba franceză este asociat cuvântului latin *mansio*, care înseamnă casă [39]. Dacă este urmată definiția menționată, referirea la această noțiune de „gospodărie", în special în versiunile în limbile engleză și franceză ale articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38, nu ar fi atât de îndepărtată de versiunile lingvistice care se limitează să impună o simplă conviețuire, în sensul exclusiv geografic al termenului, introducând totuși o nuanță suplimentară referitoare la comunitatea domestică, care poate să nu existe neapărat în cazul unei simple coabitări sub același acoperiș. Astfel, o analiză a textului articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38, îmbogățită cu analiza contextuală și sistematică a Directivei 2004/38, permite

33 Astfel, în opinia noastră, expresia „household of the Union citizen" poate foarte bine să marcheze simpla apartenență a cetățeanului Uniunii la gospodărie. În plus, așa cum a arătat reclamantul din litigiul principal, „capul de familie" este înțeles adesea ca fiind cel care asigură mijloacele materiale pentru cei din jurul său. Or, ipoteza „membrului de familie care este membru al gospodăriei" cetățeanului Uniunii constituie o ipoteză distinctă de cea a membrului de familie aflat „în întreținerea" cetățeanului menționat.

34 A se vedea, în cadrul unei bogate jurisprudențe, Hotărârea din 3 aprilie 2008, Endendijk (C-187/07, EU:C:2008:197, punctul 22 și următoarele), Hotărârea din 18 septembrie 2019, VIPA (C-222/18, EU:C:2019:751, punctul 37 și jurisprudența citată), precum și Hotărârea din 25 februarie 2021, Bartosch Airport Supply Services (C-772/19, EU:C:2021:141, punctul 26).

35 Aspect confirmat de punctul 21 din Hotărârea Rahman și alții.

36 Hotărârea Rahman și alții (punctul 21).

37 A se vedea Hotărârea Rahman și alții (punctele 36, 38 și 39).

38 A se vedea în special Hotărârea Rahman și alții (punctul 24).

39 Sursa: dicționarul Larousse consultabil online (www.larousse.fr/dictionnaires/francais/ménage/50418).

să se excludă definitiv teza reclamantului din litigiul principal, potrivit căreia simpla partajare a aceleiași locuințe ar fi suficientă pentru a se considera că membrul familiei în cauză „este membru al gospodăriei" cetățeanului Uniunii [40]. Partajarea aceleiași locuințe este, desigur, o condiție necesară, însă nu este suficientă pentru a putea pretinde aplicabilitatea articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) a doua ipoteză din Directiva 2004/38.

38. Deși sensul uzual al termenului „gospodărie" face trimitere la noțiunea de cuplu și la cea de comunitate domestică, considerăm totuși că, înțeleasă în contextul Directivei 2004/38, această definiție trebuie în mod necesar să fie extinsă, componentele cuplului fiind, în principiu, deja acoperite de articolul 2 punctul 2 din Directiva 2004/38. Prin urmare, „gospodăria" trebuie înțeleasă aici în sens mai larg, mai degrabă în sensul de „cămin" [41]. Membrii acestui cămin contribuie în moduri diverse la viața domestică din cadrul său.

39. Gospodăria sau căminul sunt noțiuni care, pe lângă o voință pur pragmatică de a organiza o viață în comun și de a participa la aceasta, induc un *sentiment* de apartenență, o *afecțiune* specială care leagă între ele persoanele care le compun. De exemplu, acest sentiment și această afecțiune sunt cele care vor permite ca o situație de simplă coabitare să se distingă de apartenența reală la gospodărie sau la cămin.

40. Rezultă că, pentru a fi membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii, celălalt membru de familie trebuie să prezinte, în primul rând și prin definiție, o legătură de rudenie cu acest cetățean cu care locuiește. În plus, între cele două persoane trebuie să existe o legătură afectivă consolidată [42] în cursul unei coabitări cu o durată care nu este neglijabilă, organizată pentru alte motive decât cele de pură conveniență. Această legătură afectivă trebuie să fie, în opinia noastră, de o asemenea intensitate încât, dacă membrul de familie în cauză nu ar mai face parte din gospodăria cetățeanului Uniunii, acesta din urmă ar fi afectat personal [43], astfel încât se poate vorbi despre o situație de dependență reciprocă de ordin afectiv.

41. Va reveni, astfel, autorităților naționale sarcina de a evalua stabilitatea relației, apreciind în special, însă nu exclusiv, durata conviețuirii, precum și intensitatea sentimentului familial exprimat în cadrul unei vieți comune care prezintă caracteristicile unei vieți de familie [44]. Modul

[40] Este adevărat că actele anterioare pe care Directiva 2004/38 le-a codificat nu par să conțină această referire la „gospodărie", ci menționau mai degrabă cerința de „coabitare" [a se vedea, de exemplu, articolul 10 din Regulamentul (CEE) nr. 1612/68 al Consiliului din 15 octombrie 1968 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Comunității (JO 1968, L 257, p. 2) sau articolul 1 alineatul (2) din Directiva 73/148/CEE a Consiliului din 21 mai 1973 privind eliminarea restricțiilor de circulație și ședere în cadrul Comunității pentru resortisanții statelor membre în materie de stabilire și de prestare de servicii (JO 1973, L 172, p. 14)]. Reclamantul din litigiul principal deduce din aceasta că Directiva 2004/38, în temeiul considerentului (3), care arată că aceasta vizează „simplific[area] și întărir[ea] dreptului la liberă circulație și ședere pentru toți cetățenii Uniunii", nu ar putea fi interpretată mai restrictiv în raport cu situația juridică anterioară intrării sale în vigoare.

[41] Noțiunea de cămin reflectă mai bine, în opinia noastră, această idee de familie extinsă reunită sub același acoperiș.

[42] Considerăm că nu este neapărat posibil să se prezume că legătura de rudenie induce în mod necesar o afecțiune între cei doi membri ai aceleiași familii, fără verificări suplimentare, în caz contrar apărând o interpretare deosebit de generoasă a articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38.

[43] Având în vedere dihotomia fundamentală evocată la punctul 29 din prezentele concluzii, nu suntem convinși că trebuie să se demonstreze că, în cazul refuzului intrării și șederii „celuilalt membru de familie" al cetățeanului Uniunii, acesta din urmă ar renunța să își exercite libertatea de circulație. O asemenea condiție ar conduce, în plus, la o interpretare deosebit de restrictivă a articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38.

[44] Avem în vedere, de exemplu, situația cetățeanului Uniunii care și-a pierdut părinții și care a fost încredințat unchiului și mătușii sale. Această conviețuire poate continua la vârsta adultă, fără ca această mătușă și acest unchi să fie considerați ca aflându-se în întreținerea cetățeanului Uniunii, dacă sunt independenți din punct de vedere material. Totuși, având în vedere implicarea lor în special afectivă, acești „alți" membri de familie ar trebui considerați ca fiind membri ai gospodăriei în sensul articolului 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38. Avem în vedere de asemenea situația descendentului direct al cetățeanului Uniunii în vârstă de peste 21 de ani, independent din punct de vedere economic, dar care ar începe, astfel, o viață profesională continuând să locuiască cu părinții săi.

de viață în ansamblu al structurii pretins familiale extinse trebuie apreciat în mod global, de la caz la caz, în funcție de împrejurările specifice fiecărei configurații, pe baza tuturor elementelor de fapt relevante.

42. În schimb, în opinia noastră, intențiile membrului familiei în cauză nu fac parte dintre aceste elemente relevante. Pe de o parte, ceea ce se va produce în viitor este întotdeauna dificil de dovedit. Pe de altă parte, aceste intenții pot fi schimbătoare și nimic nu se poate opune cu adevărat acestui fapt. În sfârșit, nu acesta este sensul jurisprudenței [45].

43. Prin urmare, rezultă, în opinia noastră, din considerațiile care precedă că articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 trebuie interpretat în sensul că vizează o situație în care membrii familiei extinse au legături familiale strânse și stabile cu cetățeanul Uniunii în cauză ca urmare a unor împrejurări de fapt specifice legate de apartenența la aceeași gospodărie ca și el. Această apartenență se manifestă printr-o viață comună stabilă, care se desfășoară în aceeași locuință, dictată de dorința de a trăi împreună și care prezintă caracteristicile unei vieți de familie. Revine autorităților naționale sarcina de a efectua o examinare aprofundată, de la caz la caz, a fiecărei situații individuale, ținând seama de diferiții factori care pot fi relevanți, precum gradul de rudenie, durata vieții în comun, caracterul strâns al relației și intensitatea legăturii afective. Statele membre pot impune, în exercitarea marjei lor de apreciere, cerințe specifice referitoare la demonstrarea apartenenței la gospodăria cetățeanului Uniunii pentru a se asigura de realitatea și de stabilitatea situației de fapt supuse examinării autorităților lor, cu dubla condiție însă ca aceste cerințe să rămână conforme cu sensul uzual al verbului „facilitează” și cu expresia „membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii” și să nu priveze articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 de efectul său util.

III. Concluzie

44. Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, propunem să se răspundă la întrebările preliminare adresate de Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda) după cum urmează:

Articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE, trebuie interpretat în sensul că vizează o situație în care membrii familiei extinse au legături familiale strânse și stabile cu cetățeanul Uniunii Europene în cauză ca urmare a unor împrejurări de fapt specifice legate de apartenența la aceeași gospodărie ca și el. Această apartenență se manifestă printr-o viață comună stabilă, care se desfășoară în aceeași locuință, dictată de dorința de a trăi împreună și care are caracteristicile unei vieți de familie.

Revine autorităților naționale sarcina de a efectua o examinare aprofundată, de la caz la caz, a fiecărei situații individuale, ținând seama de diferiți factori care pot fi relevanți, precum gradul de rudenie, durata vieții în comun, caracterul strâns al relației și intensitatea legăturii afective.

[45] Amintim că, în sensul punctului 33 din Hotărârea Rahman și alții, „situația de dependență trebuie […] să existe, în țara din care a venit membrul de familie în cauză, la momentul la care acesta solicită să se alăture cetățeanului Uniunii în întreținerea căruia se află” [a se vedea de asemenea Hotărârea din 16 ianuarie 2014, Reyes (C-423/12, EU:C:2014:16, punctul 30)].

Statele membre pot impune, în exercitarea marjei lor de apreciere, cerințe specifice referitoare la demonstrarea apartenenței la gospodăria cetățeanului Uniunii pentru a se asigura de realitatea și de stabilitatea situației de fapt supuse examinării autorităților lor, cu dubla condiție însă ca aceste cerințe să rămână conforme cu sensul uzual al verbului „facilitează” și cu expresia „membru al gospodăriei cetățeanului Uniunii” și să nu priveze articolul 3 alineatul (2) primul paragraf litera (a) din Directiva 2004/38 de efectul său util.